

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
4/2013 vp**

**Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden ke-
hyksistä vuosille 2014—2017**

**Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle val-
tiontalouden kehyksistä vuosille 2014—2017
27.3.2013 annetun valtioneuvoston selonteon
(VNS 3/2013 vp) täydentämisestä**

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä huhtikuuta 2013 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden kehyksistä vuosille 2014—2017 (VNS 3/2013 vp) sekä sitä täydentävän selonteon (VNS 4/2013 vp) valmistelevasti käsiteltäviksi valtiovarainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Sami Napari, valtiovarainministeriö
- valtiosihteeri Janne Metsämäki, osastopäällikkö Tuija Oivo ja työmarkkinaneuvos Raija Saastamoinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- talousjohtaja Mikko Staff, neuvotteleva virkamies Päivi Yli-Pietilä ja neuvotteleva virkamies Minna Liuttu, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- johtaja Mika Tammilehto, opetus- ja kulttuuriministeriö
- johtaja Tarja Vikman, Hämeenlinnan seudun työvoiman palvelukeskus

- johtaja Maire Mäki, Pohjois-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimisto
- palveluesimies Minna Heino, Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimisto
- apulaisjohtaja Reijo Vuorento ja erityisasiantuntija Tommi Eskonen, Suomen Kuntaliitto
- apulaiskaupunginjohtaja Annikki Niiranen, Kouvolan kaupunki
- työllisyysasioiden päällikkö Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- yhteiskuntasuhdepäällikkö Jukka Ihanus, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- ekonomisti Heikki Taulu, Akava ry
- asiantuntija, OTK Johan Åström, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- varatoimitusjohtaja Timo Lindholm ja lainopillinen asiamies Atte Rytönen, Suomen Yrittäjät ry
- tutkimusprofessori Tomi Kyyrä, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
- tutkimuskoordinaattori Eero Lehto, Palkansaajien tutkimuslaitos
- toimitusjohtaja Pasi Holm, Pellervon Taloustutkimus PTT

- tutkimusjohtaja Markku Kotilainen, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA
- professori Heikki Niskakangas.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut — Työterveyslaitos.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talous- ja veropolitiikan työllisyysvaikutukset

Vuosia 2014—2017 koskevassa kehyspäätöksessä todetaan kansainvälisen talouden epävarmojen näkymien heijastuvan Suomen talouteen koko kehyskauden ajan. Vaikka kansainvälisen taloustilanteen heikkeneminen näyttää nyt pysähtyneen ja rahoitusmarkkinat ovat vakiintumassa, on euroalueen tilanne kuitenkin edelleen herkkä. Suomen talous kärsii pitkittyvästä hitaasta kasvun vaiheesta ja tuotantorakenteen muutoksista.

Kehyspäätöksellä pyritään vahvistamaan talouden kasvun edellytyksiä ja turvaamaan hyvinvointivaltion rahoitus. Päätöksellä toteutetaan asteittain vuoteen 2015 mennessä noin 600 miljoonan euron lisäsopeutustoimet ja nostetaan ns. haittaveroja. Yritysverokantaa alennetaan merkittävästi, ja samalla kiristetään osinkoverotusta ja poistetaan tai rajoitetaan tiettyjä verotuksia.

Yhteisöveron alentamisen arvioidaan vähentävän verokertymää noin 960 miljoonalla eurola. Päätöksellä arvioidaan olevan merkittäviä taloudellista kasvua vauhdittavia vaikutuksia, joiden johdosta sen fiskaaliseksi vaikutukseksi jää noin -480 miljoonaa euroa. Päätöksen dynaamisten vaikutusten arvioidaan kuitenkin syntyvän viiveellä ja näkyvän aikaisintaan muutaman vuoden kuluttua. Valiokunta edellyttää, että yhteisöveron alennuksen odotettujen dynaamisten vaikutusten toteutumista seurataan.

Kuntien valtionosuuksien leikkaamisen arvioidaan lisäävän painetta kunnallisveron nostoon monissa kunnissa. Kunnallisveron ja haittaverojen nostot vähentävät kuluttajien ostovoimaa ja heikentävät siten kysyntää kotimarkki-

noilla, mikä saattaa aiheuttaa työllisyyden laskua.

Kehyspäätös sisältää kuitenkin myös työllisyyden kannalta myönteisiä päätöksiä, kuten lisäpanostukset maahanmuuttajien kotoutumiseen ja harmaan talouden torjuntaan. Kotitalousvähennyksen noston arvioidaan parantavan työllisyyttä noin 1 000 henkilötyövuodella. Työn vastaanottamiseen kannustetaan asumistukijärjestelmän uudistuksella sekä nostamalla työtulovähennystä ja kunnallisveron perusvähennystä.

Työllisyyspolitiikka

Työllisyysaste on tällä hetkellä 67,6 % ja työttömyysaste 8,2 %. Työttömien työnhakijoiden määrä on lisääntynyt viime vuodesta 14,6 %. Samaa aikaan avoimien työpaikkojen määrä on vähentynyt 3,8 %. Palvelualalla vähennys on ollut 7 %.

Kehyspäätöksessä oletetaan työttömyysasteen olevan korkeimmillaan tänä vuonna ja laskevan vähitellen kehyskauden loppuun mennessä 7,6 %:iin. Tämän oletuksen mukaisesti myös työllisyysmäärärahojen taso laskee. Ensi vuodelle ennakoidaan 8,1 %:n työttömyysastetta ja ehdotetaan 511 miljoonaa euroa työllisyysmäärärahoihin. Tämän vuoden talousarviossa työllisyysmäärärahoja on 546,5 miljoonaa euroa.

Kehyspäätöksen mukaan tavoitteena on pitää aktivointiaste kehyskaudella 30 %:n tasolla. Kuluvana vuonna 30 %:n aktivointiaste arvellaan saavutettavan, mutta ensi vuonna se näyttäisi ehdotetulla määrärahasolla jäävän alle 29 %:n. Muina kehysvuosina aktivointiaste näyttäisi voivan olla yli 29 %:n, jos työttömyys laskee odotusten mukaisesti.

Valiokunta korostaa, että hallitusohjelman mukaisen 30 %:n aktivointiasteen tulee toteutua kaikkina kehysvuosina. Koulutus-, työkokeilu-,

palkkatuki- ja muut aktivointitoimet auttavat työttömiä kehittämään ja ylläpitämään osaamistaan ja työmarkkinavalmiuksiaan ja edistävät siten heidän työllistymistään. Niillä voidaan ehkäistä pitkäaikaistyöttömyyttä ja työmarkkinoilta syrjäytymistä. Valiokunta painottaa erityisesti aktivointitoimien laatua ja niiden räätälöimistä kyseisen työttömän työllistymistä edistäviksi.

Työttömyysturvaan on valmisteilla työmarkkinakeskusjärjestöjen solmimaan työurasopimukseen liittyviä muutoksia, jotka koskevat mm. aktiivitoimiin osallistuvien oikeutta muutosturvan ansio-osan suuruuteen päivärahaan ja työllistymistä edistävistä palveluista kieläytyneiden tai palvelun keskeyttäneiden päivärahauden lyhentämistä 100 päivällä. Uudistusten tavoitteena on lisätä työttömien motivaatiota osallistua aktiivitoimenpiteisiin, mikä voi näkyä te-toimistoissa lisääntyvänä paineena pystyä järjestämään aktiivitoimenpiteitä kaikille niihin pyrkiville. Valiokunta pitää tärkeänä, että aktiivitoimenpiteisiin tarkoitettuja määrärahoja on riittävästi, jotta uudistusten tavoitteet voidaan saavuttaa ja te-toimistot pystyvät tarjoamaan kunkin työttömän työllistymismahdollisuuksia aidosti kehittäviä toimenpiteitä.

Myös työurasopimuksen mukainen työssäoloehdon lyhentäminen 24 viikkoon voi osaltaan lisätä kunnissa halukkuutta työllistää pitkäaikaistyöttömiä palkkatuettuihin töihin. Valiokunta pitää tärkeänä, että kehitystä seurataan ja huolehditaan siitä, että myös pitkäaikaistyöttömille suunnatut aktiivitoimenpiteet tähtäävät aitoon työllistymiseen.

Kehyspäätöksen mukaan työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa määrärahoja kohdistetaan työllisyyttä ja kasvua edistäviin toimiin, varsinkin pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työllisyyden parantamiseksi. Valiokunta pitää tätä linjausta tärkeänä ja tarpeellisenä. Samalla valiokunta kuitenkin toteaa, että varhaisen tuen periaatteen mukaisesti sekä työttömyyden pitkittymisen ja pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisemiseksi TE-toimistojen tulee pystyä vastaamaan myös vasta työttömäksi jääneiden palvelutarpeisiin. Vaikka työttömäksi jäävää ohjataan käyttämään verkko- ja puhelinpalveluja, hänellä tulee olla mah-

dollisuus myös henkilökohtaiseen ohjaukseen, jos hän kokee sitä tarvitsevänsä. TE-toimistoverkon uudistus ja henkilöstön vähennykset tulee toteuttaa hallitusti ja huolehtia siitä, että palvelujen saatavuus pystytään turvaamaan.

Pitkäaikaistyöttömät

Valiokunta pitää välttämättömänä, että toimia pitkäaikaistyöttömyyden torjumiseksi tehostetaan. Pitkäaikaistyöttömiä eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleita oli maaliskuussa 68 200, mikä on 9 500 enemmän kuin vuotta aikaisemmin, ja määrän arvioidaan edelleen kasvavan kuluvan vuoden aikana.

Osa yli 300 päivää työmarkkinatuella olleiden pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen rahoitusvastuusta siirretään vuoden 2015 alusta kunnille osana kuntien tehtävien arviointia ja työllisyyspolitiikan vastuunjaon tarkistusta. Siirrosta aiheutuu kunnille arviolta 150 miljoonan euron kustannukset. Päätös lisää kuntien vastuuta pitkäaikaistyöttömistä. Valiokunta pitää tätä perusteltuna, koska kunnalla paikallisena toimijana on pitkäaikaistyöttömien usein tarvitsemien monialaisten yksilöllisten palvelujen järjestämiseen valtiota paremmat edellytykset. Uudistuksen tarkoituksena on kannustaa kuntia järjestämään työttömille työtä, aktiivitoimia sekä kunkin tarpeen mukaan räätälöityjä yksilöllisiä palveluja. Valiokunta pitää aktivointipalvelujen entistä varhaisempaa aloittamista hyvänä.

Valiokunta tähdentää, että kuntien työllistämisvastuun laajentaminen koskemaan myös yli 300 päivää työmarkkinatuella olleita työttömiä tulee valmistella huolella. Valmistelussa tulee huomioida sosiaalisen työvoimapolitiikan kokonaisuus ja hyödyntää pitkäaikaistyöttömien kuntakokeilun tuloksia. Valiokunta huomauttaa, että ilman riittäviä resursseja myös kuntien mahdollisuudet työttömyyden lieventämiseen ovat rajalliset. Valiokunta katsoo, että pitkäaikaistyöttömien työllisyyden hoidon selkiyttämiseksi olisi tarpeen tarkastella valtion ja kuntien työllisyyden hoitoa kokonaisuutena ja arvioida siinä

yhteydessä kuntien ja valtion välinen yhteistyö, työnjako sekä rahoitusvastuut.

Nuoret

Nuorten yhteiskuntatakuu tuli voimaan vuoden 2013 alussa. Nuorisotakuussa kaikille alle 25-vuotiaille työttömille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille työttömille tarjotaan työ- tai koulutuspaiikka tai aktiivitoimenpide viimeistään kolmen työttömyyskuukauden kuluessa. Takuun toteuttamiseen työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonaloille kohdennettiin vuoden 2012—2015 kehyspääatöksessä vuositasolla yhteensä 60 miljoonaa euroa.

Alle 25-vuotiaiden työttömien nuorten määrä kasvoi 19,6 % vuoden 2012 helmikuusta vuoden 2013 helmikuuhun. Työttömyysaste nuorilla on tällä hetkellä 21,5 % ja nuorisotakuun piirissä on noin 40 700 nuorta. Nuorten työllisyydessä alueelliset ja sukupuolten väliset erot ovat suuria. Työttömyysaste nuorilla miehillä on noussut vuoden 2012 helmikuusta 4,1 %, kun taas nuorten naisten työttömyys on laskenut 1,6 %. Kansainvälisen talouden epävarmat näkyvät heijastuvat Suomeen, ja vaikka työttömyyden uskotaan helpottuvan kehyskaudella kuluvan vuoden jälkeen, se tapahtuu hitaasti. Nuorisotyöttömyys on muuta työttömyyttä kausi- ja suhdanneherkempää, joten on pelättävissä, että se jatkaa kasvuaan muuta työttömyyttä nopeammin. Tämän vuoksi valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että hallituksella on valmius osoittaa tarvittaessa lisärahoitusta nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamiseen.

Nuorisotakuun toteuttaminen edellyttää TE-toimistoilta mittavaa panostusta nuorten palveluihin. Nuoret tarvitsevat osaavaa henkilökoh- taista keskustelua ura- ja työllistymissuunnitel- mia tehdessään, ja osa nuorista tarvitsee pit- käänkin kestävää monialaista ohjausta ja useita tapaamisia oman, työllistymiseen johtavan po- lun löytämiseksi. TE-toimistot ovat saaneet nu- orisotakuun toteuttamiseksi erillisen 60 henkilö- työvuoden lisäresurssin. Valiokunta pitää tätä hyvänä ja välttämättömänä. Samalla valiokunta

kuitenkin ilmaisee huolensa TE-toimistojen pal- velukyvyn riittämisestä, jos työllisyystilanne edelleen heikkenee. Valiokunta pitää välttämät- tömänä, että työttömyyden kasvaessa TE-toimis- tojen henkilöstön koulutusta ja henkilöstöresurs- seja lisätään ennalta sovituista henkilöstövähen- nyksistä huolimatta.

Vuoden 2013 alusta voimaan tulleet TE-toi- mistojen palvelulinjaukset ovat joiltakin osin heikentäneet ammattiin valmistuneiden nuorten työllistymismahdollisuuksia. Vastavalmistu- neen nuoren suurin työllistymisen este on usein työkokemuksen puute. Ammatillisen koulutuk- sen saanut työtön nuori ei kuitenkaan voi osallis- tua uuden työvoimapalvelulain mukaiseen työ- kokeiluun, jossa hän voisi hankkia työkokemus- ta harjoittelun avulla, vaan hänen odotetaan työ- listyvän yrityksiin palkkatuen, ns. sanssikortin avulla. Käytännössä palkkatuki ei ole kuiten- kaan toistaiseksi riittävästi kannustanut työnan- tajia työllistämään nuoria, mikä on johtanut työttömyyden pitkittymiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että ns. sanssikortin työllistämisaiku- tuksia seurataan tarkasti. Valiokunta katsoo, että ammatillisen koulutuksen saanut vastavalmistu- nut työtön nuori tulisi tarvittaessa voida ohjata myös työkokeiluun esimerkiksi työpajoille, ja pitää tärkeänä, että ohjeistusta työkokeiluun osallistumisesta tältä osin täsmennetään.

Yhteiskuntatakuu tavoittaa pääasiassa vain ne nuoret, jotka itse hakeutuvat palveluihin tai kou- lutukseen. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että myös nuorisotakuun ulkopuolelle jäävien nuor- ten tukemiseen ja ohjaamiseen varataan voima- varat. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi nuorille tu- lisi tarjota nykyistä huomattavasti enemmän tu- kea ja ohjausta jo peruskoulussa ja peruskoulun päättämisen jälkeisessä elämän nivelvaiheessa. Hyviä tuloksia palvelujärjestelmän ulkopuolelle jäävien nuorten tukemisessa on saavutettu erityi- sesti etsivällä nuorisotyöllä ja työpajatoiminnal- la. Nuorten sosiaalista vahvistamista tulee kun- nissa toteuttaa tiiviisti eri hallinnonalojen yh- teistyönä siten, että vastuutaho on selkeästi mää- ritelty.

Valiokunta pitää myönteisenä, että kehyspää- töksessä nuorten oppisopimuskoulutukseen ja

työssäoppimisen kehittämiseen kohdennetaan lisäresursseja. Valiokunnan mielestä on hyvä, että oppisopimuskoulutuksen kynnystä alennetaan ottamalla käyttöön ei-työsopimussuhteinen ennakkojakso. Myös suunnitelmat joustavoittaa siirtymistä oppilaitosmuotoisesta koulutuksesta oppisopimuskoulutukseen ja työssä oppimisen toteutustapojen monipuolistaminen ovat tervetulleita uudistuksia. Ammatilliseen peruskoulutukseen suunnattu lisärahoitus, jonka turvin koulutuksen tarjonnan sopeuttaminen jaksotetaan aiemmin suunniteltua pidemmälle aikavälille, on valiokunnan mielestä hyvä ja tarpeellinen lisäpanostus. Koulutuspaikkoja tulee olla riittävästi alueellisesti ja myös erityisryhmille, kuten esimerkiksi maahanmuuttajanuorille.

Työelämän tutkimus- ja kehittämistoiminnan turvaaminen

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan laitosten (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Työterveyslaitos TTL, Säteilyturvakeskus STUK) sektoritutkimukseen kohdistuu kehyspäätöksessä 30 miljoonan euron säästövaatimus. Säästöjen kohdentumisesta laitosten kesken ei ole sovittu.

Työterveyslaitos tekee ensiarvoisen tärkeää työelämän tutkimus- ja kehitystyötä, jolla tuetaan mm. työhyvinvointia ja työurien jatkamista. Työterveyslaitos on työelämän hyvinvoinnin tutkijana ainutlaatuinen asiantuntijaorganisaatio. Sen tuottamaa tietoa ja asiantuntija-apua tarvitaan erityisesti nyt, kun Suomen on julkisen talouden tervehdyttämiseksi pidennettävä työuria ja saatava koko työpotentiaali mahdollisimman laajasti työmarkkinoille.

Työterveyslaitoksen sektoritutkimukseen kohdistuvat mittavat säästöt vaikeuttavat väistämättä laitoksen tutkimustoimintaa ja johtavat toteutuessaan myös muun toiminnan supistuksiin ja henkilöstön vähentämiseen. Valiokunta pitää tätä huolestuttavana suomalaisen työelämän laadun kehittämisen kannalta ja edellyttää, että resurssien väheneminen ei saa heikentää TTL:n tutkimusta ja muuta toimintaa siten, että työelä-

män laadun kehittyminen ja työurien pidentäminen vaarantuvat.

Istanbulin sopimuksen ratifiointi

Suomi valmistelee parhaillaan Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskevan ns. Istanbulin sopimuksen ratifioimista. Sopimuksen on arvioitu tulevan kansainvälisesti voimaan vuonna 2014. Hallituksen esitys sopimuksen ratifioimisesta on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2013.

Sopimus asettaa oikeudellisesti sitovia ja yksityiskohtaisia määräyksiä väkivallan ehkäisemiseksi ja poistamiseksi, uhrien suojelemiseksi ja tekijöiden saattamiseksi syytteeseen. Se velvoittaa sopimusosapuolet toteuttamaan sopimuksen vaatimat toimenpiteet joko lainsäädännön avulla tai muilla keinoin.

Sopimuksen ratifiointi edellyttää Suomelta aiempaa selkeästi vahvempia toimia naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Sopimuksen velvoitteet täyttyvät tällä hetkellä heikoimmin turvakotien tarjonnan ja seksuaalisen väkivallan tukikeskusten osalta. Suomessa ei myöskään ole olemassa sopimuksen edellyttämää auttavaa puhelinta eikä selkeää rakennetta tai toimielintä sopimuksen vaatimien toimenpiteiden yhteensovittamiseksi.

Sopimuksen toimeenpano edellyttää palvelujen kokonaisuuden suunnittelemista ja yhteensovittamista ministeriöiden ja kuntien sekä muiden toimijoiden kesken. Valiokunta pitää välttämättömänä, että ennen ratifioimista toimintaan varataan riittävät resurssit ja rahoituksen ja toiminnan järjestämisen vastuut kuntien ja valtion välillä selkiytetään. Sopimuksen toimeenpanossa voitaisiin valiokunnan mielestä edetä tarvittaessa portaittain etenevän rahoitusohjelman avulla. Sopimuksen toimeenpanoon tulee alustavan arvion mukaan varata 36—38 miljoonaa euroa. Valiokunta huomauttaa tässä yhteydessä, että väkivalta ja sen haitat aiheuttavat vuositasolla merkittävät, arviolta 90 miljoonan euron kustannukset. Valiokunta korostaa, että sopimuksen toimeenpano tulee olemaan merkittävä

edistysaskel naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan poistamisessa ja tosiasiallisen tasa-arvon saavuttamisessa.

Valiokunta viittaa eduskunnan tasa-arvose-lonteosta antamaan kannanottoon (EK 51/2010), jossa edellytetään, että naisiin kohdistuvan väki-vallan vastaiselle toimintaohjelmalle osoitetaan talousarvioissa riittävät, pitkäjänteisen toimin-nan mahdollistavat määrärahat ja että turvakoti-paikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostea-taan Euroopan neuvoston suositusten mukaisel-le tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuu-desta kaikille turvaa tarvitseville. Yleissopimus kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamisesta, ns.

CEDAW-sopimus velvoittaa Suomea torjumaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja auttamaan vä-kivallan uhreja. CEDAW-komitea on antanut Suomelle useita huomautuksia naisiin kohdistu-van väkivallan vastaisen työn ja ennen kaikkea siihen osoitettujen resurssien puutteesta.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edel-lä olevan huomioon.

Helsingissä 3 päivänä toukokuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tarja Filatov /sd
vpj. Anne-Mari Virolainen /kok
jäs. Anna Kontula /vas
Jari Lindström /ps
Lea Mäkipää /ps
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Elisabeth Naclér /r (osittain)
Annika Saarikko /kesk

Kristiina Salonen /sd
Sari Sarkomaa /kok
Arto Satonen /kok
Mikko Savola /kesk
Eero Suutari /kok
Katja Taimela /sd
Jani Toivola /vihr
Maria Tolppanen /ps.

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström,
neuvotteleva virkamies Marjaana
Kinnunen.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Keskustan mielestä hallituksen ennusteet työllisyyden kehityksestä ovat liian toiveikkaita. Talouskasvu on hiipumassa negatiiviseksi, ja työttömien määrä on kasvussa. Erityisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien asema on vaikeutumassa.

Tuoreiden kyselyjen mukaan kuluttajien ja elinkeinoelämän luottamus talouteen on heikko. Vientiteollisuuden vaikeuksien lisäksi heikentyvä työllisyys, epävarmuus omasta työpaikasta sekä kansalaisten ostovoimaa nakertavat hallituksen veropäätökset hiljentävät jo kotimaista kulutusta.

Työllisyyden hoidon kannalta hallituksen kehyspäätöksessä on myönteisiä asioita. Hyvinä voidaan pitää perhevapaiden joustavuuden lisäämistä, kotitalousvähennyksen korottamista sekä vuosi sitten tehtyjen koulutuspaikkojen leikkausten osittaista takaisinvetämistä sekä jaksotamista.

Kokonaisuudessaan työllisyyspaketti jää kuitenkin voimavaroiltaan vaatimattomaksi ja vaikutusarvioiltaan ylioptimistiseksi. Työttömyysetuuksiin tehtävät muutokset sisältävät elementtejä, jotka voivat hieman parantaa työllisyyttä, mutta myös elementtejä, jotka todennäköisesti pidentävät työttömyysjaksoja. Toimenpiteiden nettovaikutus voi olla työllisyyden kannalta joko positiivinen tai negatiivinen.

Muutoin hallitus jatkaa valitsemallaan linjalla tarjoamalla ensisijaisena lääkkeenä laastaria. Äkillisen rakennemuutoksen hoitamiseen lisätään yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukia, mutta lisävoimavaroja työntekijöiden uudelleen koulutukseen ei anneta, vaikka uudelleen työllistyminen edellyttää hyvin usein työntekijöiltä ammatinvaihtoa. Hallitus on yhä kykenemätön rakenteellisiin uudistusratkaisuihin esim. työurien pidentämiseen liittyvissä kysymyksissä.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä hallituksen tulee jo kevään lisäbudjetissa lisätä työ-

voimapolitiikan ja täydennyskoulutuksen määrärahoja pitkäaikaistyöttömyyden estämiseksi.

Vakautta ja ennustettavuutta vahvistavat toimet puuttuvat

Vaikeutuvassa ja epävakaaassa taloudellisessa tilanteessa olisi ollut välttämätöntä luoda selkeät suuntaviivat tulevaisuuteen niin talouskasvun vauhdittamiseksi kuin vakauden ja ennustettavuuden vahvistamiseksi. Tässä hallitus epäonnistui pahoin. Koulutuksesta, tutkimuksesta sekä uuden talouskasvun siemenistä leikataan tai vaihtoehtoisesti vuosi sitten tehtyjä päätöksiä ollaan perumassa.

Yhteisöveron roima alentamispäätös saattaa lisätä investointihalukkuutta Suomeen, mutta se voi pahimmillaan jopa lisätä epävakautta työmarkkinoilla. Kaikkiaan hallitus on asettanut työllisyyden tukemisen painopisteen kenties turhan tukevasti vain yhteisöveron alentamiseen. Muutama teollisuusyritys on hiljattain ilmoittanut laajoista säästöpaketeista. Ne osuivat huonoon ajankohtaan ja vaikeuttavat syksyn työmarkkinakierrosta. Ne luovat epävakautta, joka valitettavasti ei voi olla heijastumatta talouteen ja työllisyyteen.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä yhteisöveron roima alentamispäätös olisi ehdottomasti vaatinut rinnalleen ainakin riittävän pitkän ja keskitetyn palkkaratkaisun, ja mielellään myös yhteiskuntasopimuksen, jolla kolmikanassa olisi turvattu teollisuuden työpaikat määrääjäksi. Näin on toimittu mm. Saksassa.

Työuriin on saatava lisää pituutta

Työurien pidentämisen välttämättömyydestä on laaja yksituumaisuus. Nopeammin työelämään, työssä jaksaminen sekä eläkepoliittiset ratkaisut muodostavat kokonaisuuden, joiden osalta on edettävä. Hallitus on yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa laatinut eläkeuudistuksen val-

mistelun. Hallituksen sisäiset näkemyserot tarkoittavat sitä, että seuraavista eduskuntavaaleista on tulossa eläkevaalit. Todellisuudessa välttämättömät päätökset ollaan siirtämässä seuraavalle hallitukselle.

Hallitus lupasi etukäteen kehysriihestään omia päätöksiään toimenpiteiksi työurien pidentämiseksi. Nämä toimet ja linjaukset jäävät odottamaan tulevaisuuteen. Toimenpideohjelman lisäksi tarvitaan välttämättömiä lainsäädäntöuudistuksia osatyökykyisten nykyistä parempaan sijoittumiseen työmarkkinoille. Vähintä on, että valmistelu käynnistettäisiin pikaisesti. Sosiaaliturvan ja palkan sekä verotuksen yhteensovittamistyö vaatii uuden otteen. Tavoitteena on oltava kannustava ja yksinkertainen sosiaaliturva.

Eräs kiireellisimmistä toimista on kuntoutuksen kokonaisuudistus. Keskusta näkee, että kuntoutusjärjestelmiä uudistamalla ennaltaehkäistään työkyvyttömyyttä. Myös osatyökykyisten voimavarat on saatavissa tätä kautta paremmin käyttöön.

Nuorisotakuulta puuttuvat voimavarat

Nuorisotakuu on tavoitteiltaan hyvä, mutta vaikutukset neljän ensimmäisen voimassaolokauden osalta ovat olleet miltei olemattomia. Lait ilman riittäviä voimavaroja jäävät tyhjiksi lupauksiksi.

Kehyspäätöksessä on vedetty takaisin vuosi sitten päätettyjä koulutuspaikkojen leikkauksia. Tilannetta ei voida vielääkään pitää tyydyttävänä, koska leikkaukset kohdentuvat alueille eri voimakkuuksilla. Päätöksillä on erittäin suuria vaikutuksia koulutuksen tasa-arvon toteutumiseen kaikkialla Suomessa. Nuorisotakuun asiakkaat joutuvat kilpailemaan resursseista muiden nuorten ja aikuisopiskelijoiden kesken. Kuntien keskeistä roolia nuorisotakuun toteuttamisessa vaikeuttavat rajut valtionosuusleikkaukset, opeustoimen indeksijäädytykset sekä kuntien tehtäväkuorman kasvattaminen. Niin ikään TE-toimistojen organisaatiomuutoksen samanaikainen toimeenpano suurine muutoksineen ei tätä suurta haastetta ainakaan helpota.

Ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten työllistymiseen kehysriihen päätökset eivät tarjoa oleellista parannusta. Nykyistä oppisopimusjärjestelmää joustavammalle koulutus-sopimusmallille olisi edelleen tarve. Nuorille löytyisi selvästi nykyistä enemmän mahdollisuuksia työssä oppimiseen, jos järjestelmä olisi ehdoiltaan joustavampi. Valiokuntaryhmä osoittaa myös huolensa harjoittelumahdollisuuksien heikkenemisestä.

Jatkossa olisi myös kiinnitettävä enemmän huomiota viranomaisraajat ylittävien palveluketjujen toimivuuteen, voimavarojen riittävyyteen sekä monipuolisempaan koulutustarjontaan. Joustavia ja yksilöllisiä ratkaisuja ammatillisten tutkintojen muodostamiseen tulisi myös kehittää.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä nuorten elämäntilannetta tulisi tarkastella mahdollisimman yksilöllisesti ja johdonmukaisesti kaikkien yhteiskunnan sosiaalisten ja koulutuksellisten tukitoimenpiteiden kautta. Esim. etsivään nuorisotyöhön, työpajatoimintaan ja oppilaan ohjaukseen tulee panostaa kehyspäätöstä huomattavasti enemmän. Kolmannen sektorin toimijoita on saatava vahvemmin mukaan nuorisotakuun toteuttamiseen RAY:n avustuksia ja veikkausvoittovaroja kohdentamalla. Kilpailutilanteen välttämiseksi koulutuspaikkoja jaettaessa nuorten ammatillisen peruskoulutuksen toiminta- ja rahoituslainsäädäntö tulisi erottaa omaksi kokonaisuudeksi ja aikuisten ammatillinen koulutus koota puolestaan omaksi kokonaisuudeksi.

Kuntien tehtäväkuormaa kasvatetaan koutuuttomasti

Kehyspäätös siirtää rahoitusvastuuta pitkäaikaistyöttömien toimeentulosta valtiolta kunnille vuonna 2015. Kehyspäätöksen perusteella on vaikea sanoa, onko se tehty valtiontalouden säästötoimenpiteenä vai työllisyyspoliittisena ratkaisuna. Joka tapauksessa se lisää kuntien tehtäväkuormaa tilanteessa, jossa kuntapalvelujen järjestämisestä leikataan vuoden 2015 tasolla jopa 1,4 miljardia euroa. Suomen Kuntaliiton

laskelmien mukaan, mikäli uudistus toteutetaan ilman suoraa valtionosuus- tms. kompensaatiota, joka rajaa kuntien työmarkkinatukivastuun nettokasvun 150 miljoonaan euroon, kuntien työmarkkinatuen rahoitukseen sidotut kustannusvastuut lisääntyvät vähintään noin 300 miljoonaa euroa ja työllisyyden heikentyessä ja pitkittyessä vielä tuota enemmän. Sitä kuntatalous ei kestä.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastainen sopimus

Suomi on ratifioimassa ns. Istanbulin sopimusta, joka on kansainvälisesti merkittävin ja laajin naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastainen hanke. Toimet koskevat myös niitä miehiä, tyttöjä ja poikia, jotka kärsivät tämän tyyppisestä väkivallasta. Sopimuksen on arvioitu tulevan kansainvälisesti voimaan vuonna 2014.

Sopimuksen velvoitteet täyttyvät tällä hetkellä heikoimmin turvakotien tarjonnan ja seksuaalisen väkivallan tukikeskusten osalta. Suomessa ei myöskään ole olemassa sopimuksen edellyttämää auttavaa puhelinta eikä selkeää vastuutahoa sopimuksen koordinoimiseen.

Sopimuksen voimaansaattaminen sekä riittävät voimavarat ovat tarpeen. Tilanne Suomessa

ei kaikkien velvoitteiden osalta ole vielä sopimuksen edellyttämällä tasolla. Esimerkiksi väkivallan tekijöiden katkaisu- ja hoito-ohjelmat ovat olleet projektiluontoisia, pistemäisiä hankkeita, eikä pitkäjänteistä, keskitettyä suunnittelua ole tehty.

Yleissopimuksen ratifioinnin myötä väkivallantekijöille suunnattua ennalta ehkäisevää työtä olisi lisättävä suunnitelmallisesti ja koordinoitusti. Myös esim. väkivaltaa nähneiden lasten tuen vahvistaminen, väkivaltakampanjat, työntekijöiden kouluttaminen ja palveluista tiedottaminen tarvitsevat lisätoimia, mutta niitä voitaneen kehittää nykyisten rakenteiden puitteissa.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä hallituksen tulee varautua viimeistään elokuun budjettiriihessä osoittamaan voimavaroja Istanbulin sopimuksen voimaansaattamiseksi.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa valtiontalouden kehysseurantekoa vuosille 2014—2017 koskevassa mietinnössään huomioon edellä olevan.

Helsingissä 3 päivänä toukokuuta 2013

Annika Saarikko /kesk
Mikko Savola /kesk

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Hallitus on puhunut koko vallassaoloaikansa siitä, miten se turvaa ja ylläpitää elinvoimaisen ja turvallisen asuin ympäristön ja hyvät elämisen mahdollisuudet sekä työpaikkojen että teollisuuden säilymisen suhteen. Puheet ovat olleet maailmaa syleileviä, mutta teot ovat olleet käytännössä hyvin vaatimattomia. Hallitus esittää jälleen kerran uusissa valtiontalouden kehkeysissä (vuosille 2014—2017) melkoisen määrän silmankääntötemppeja työllisyyden, yrittämisen ja sen hallinnonalan tilanteen korjaamiseksi.

Perussuomalaiset eivät voi kaikilta osin hyväksyä nyt tehtyä esitystä. Perussuomalaiset haluavat kiinnittää enemmän huomiota muiden muassa osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien työllisyyden edistämiseen. Perussuomalaisten valiokuntaryhmän mielestä hallitus ei ole riittävässä määrin huomioinut yli 55-vuotiaita alanvaihtajia — tai samaisen ikäluokan työllisyyden edistämistä. Kunnille lisätään jatkuvasti vastuuta sekä tehtäviä, mutta leikataan rahoitusta. Oivallinen esimerkki tästä on kuntien roolin kasvattaminen pitkäaikaistyöttömyyden hoitamisessa. Kunnat eivät selviä tästä ilman rahoitukseen tehtävää lisäpanostusta. Aiheutuuhun tästä tehtävästä kunnille arviolta 150 miljoonan euron kustannukset.

Valiokuntaryhmämme mielestä juuri kokeineilla työntekijöillä on paljon annettavaa yhteiskunnalle nyt — ja tulevaisuudessa. Hyvinä esimerkkinä tästä voidaan mainita esimerkiksi mestari-kisällimallien toteuttaminen. Muutoinkin perussuomalaiset näkevät, että eri työllisyysalat tarvitsevat lisäjoustoja sekä työllisyyden parantamiseen että työkyvyttömyysjärjestelmään. Jotta näitä olemassa olevia järjestelmiä voitaisiin aidosti kehittää, valiokuntaryhmämme näkee,

että oppisopimusjärjestelmää sekä nuorisotakuuta tulee räätälöidysti kehittää lisää niin, että ne antavat paremmat lähtökohdat työelämään siirtymiselle. Eräiden asiantuntijoiden mielestä oppisopimusjärjestelmä ei nykyisellään tarjoa toimivaa polkua työelämään. Opiskelijapaikkojen vähentäminen ja leikkaukset vaarantavat nuorten yhteiskuntatakuun toteutumisen.

Lisäksi valiokuntaryhmämme näkee, että harmaan talouden torjuntaohjelma tulee saada kunnon käyntiin. Nyt ohjelma käy ja toimii vain puoliteholla. Parantaakseen tätä sektoria perussuomalaiset ovat esittäneet aluehallintoviranomaisille (AVI) sekä heidän virkamiehilleen /ulkomaalaistarkastajilleen sakotusoikeuden antamista, ulkomaalaisten yritysten rekisteröitymispakkoa ja ns. Hollannin mallia (ketjuvastuu). Näitä malleja kannattaisi valiokuntaryhmämme mielestä ainakin kokeilla.

Työurasopimuksessa sovitut muutokset työtömyysturvaan ovat pääosin kannatettavia, mutta emme voi kannattaa sellaisenaan aktiivitoimiin osallistuvien oikeutta muutosturvan ansioosan suuruiseen päivärahaan ja työllistymistä edistävästä palveluista kieltäytyneiden tai palvelun keskeyttäneiden päivärahakauden lyhentämistä 100 päivällä. Päivärahaleikkauksista tulee aina neuvotella ko. henkilön kanssa ja annettava mahdollisuus selvittää omaa tilannettaan.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa valtiontalouden kehysseurantekoa vuosille 2014—2017 koskevassa mietinnössään huomioon edellä olevan.

Helsingissä 3 päivänä toukokuuta 2013

Jari Lindström /ps
Maria Tolppanen /ps
Lea Mäkipää /ps